

مروری بر عملکرد شورای عالی فضایی در دولت یازدهم

مقدمه

براساس سند جامع توسعه هوافضا مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی فضایی عالی‌ترین مرجع سیاستگذاری در حوزه فضایی کشور است و به استناد بخش «۶-۱» سند مزبور، وظیفه سیاستگذاری اجرایی، راهبری، نظارت و تصویب برنامه‌های کلان و راهبردهای حوزه فضایی را با رعایت سیاست‌های شورای عالی امنیت ملی برعهده دارد. اساسنامه شورای عالی فضایی در ۱۲ ماده توسط هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۱۱/۲۵ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۱۴۸۰۴۲ مورخ ۱۳۸۳/۳/۲۴ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد تبصره «۱» ماده (۸) قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، مصوب ۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی تصویب شده است. به موجب ماده (۸) این اساسنامه، جلسات شورا با حضور اکثریت اعضا و حضور رئیس جلسه رسمیت خواهد یافت و در غیاب رئیس‌جمهور مطابق با تبصره «۱» ماده (۳) اساسنامه، ریاست جلسه برعهده معاون اول رئیس‌جمهور خواهد بود. طبق ماده (۷) اساسنامه، این شورا باید حداقل دو بار در سال تشکیل جلسه دهد و در صورت نیاز می‌تواند جلسات فوق‌العاده نیز برگزار کند. همچنین مطابق با ماده (۱۱) اساسنامه، دبیر شورا موظف است گزارش فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده در مورد تصمیمات شورا را هر ۶ ماه یک بار تهیه کند.

عملکرد شورای عالی فضایی در دولت یازدهم

در دولت یازدهم و در اواخر آذرماه سال ۱۳۹۳ ریاست محترم جمهور با استناد به اصل یکصد و بیست و چهارم قانون اساسی مسئولیت اداره جلسات و تأیید مصوبات شورای عالی فضایی کشور موضوع بند «۳» قانون تعیین وضعیت شوراهای عالی را به معاون علمی و فناوری خود واگذار کرد. همچنین به موجب حکم دیگری و در تضاد با ماده (۴) اساسنامه شورای عالی فضایی مبنی بر قرارگیری دبیرخانه شورای عالی فضایی در سازمان فضایی ایران، دبیرخانه این شورا به معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری منتقل شد. به علاوه رئیس‌جمهور در این حکم با توجه به اصل یکصد و بیست و ششم قانون اساسی، ایجاد «مرکز ملی فضایی» را با هدف هماهنگی، سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت و با استفاده از ظرفیت‌های قانونی مربوطه به مراکز عالی تحقیقاتی با رعایت قوانین و مقررات مربوطه به معاون علمی و فناوری خود محول کرده است. پس از ابلاغ این حکم، سازمان فضایی ایران و پژوهشکده تحقیقات فضایی ایران که پیش‌تر در دولت دهم از وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منتزع شده و مستقیماً زیر نظر ریاست جمهوری فعالیت می‌کرد، بار دیگر به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات بازگردانده شد.

در طول فعالیت دبیرخانه شورای عالی فضایی در معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، اگرچه کارگروه‌هایی در ارتباط با اهداف دبیرخانه تشکیل شدند، اما به دلیل اختلاف نظر با سازمان فضایی خروجی

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور

تولیدی

دفتر: مطالعات ارتباطات

و فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۵۵۶۷

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۸/۲۷

مشخصی در این باره به دست نیامد و مجدداً پس از گذشت چند ماه این دبیرخانه از معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری به سازمان فضایی انتقال یافت و علیرغم تشکیل هشت کارگروه تخصصی جلسه شورای عالی فضایی در دولت یازدهم برگزار نشد. در مجموع تعداد جلسات برگزار شده از سوی شورای عالی فضایی از بدو تشکیل (یعنی از سال ۱۳۸۳) تاکنون سه بار بوده است (دولت‌های هشتم، نهم و دهم) این در حالی است که تنها در دولت یازدهم با عنایت به ماده (۷) اساسنامه شورای عالی فضایی باید حداقل ۸ جلسه با هدف سیاستگذاری اجرایی، راهبری، نظارت و تصویب برنامه‌های کلان و راهبردهای حوزه فضایی تشکیل می‌شد که این مهم محقق نشده است.

جمع‌بندی و پیشنهادها

شورای عالی فضایی، عالی‌ترین مرجع سیاستگذاری در حوزه فضایی کشور است، اما از بدو تشکیل با عدم تشکیل جلسات، برخلاف ماده (۷) اساسنامه این شورا، روبرو بوده است. عدم تشکیل جلسات شورای عالی فضایی در دولت یازدهم، برخلاف مفاد اساسنامه این شورا، یکی از مهمترین چالش‌های حاکمیتی در حوزه فضایی کشور می‌باشد.

در شرایط کنونی خلأ یک نهاد بالاسری سیاستگذار در حوزه فضایی کشور به وضوح مشاهده می‌شود که در مغایرت صریح با تأکید سند توسعه هوافضا، مفاد مندرج در اساسنامه شورای عالی فضایی و پیشرفت برنامه ده‌ساله اول نقشه راه فضایی کشور (مصوب ۱۳۸۵ هیئت دولت) قرار دارد. عدم تشکیل جلسات شورای عالی فضایی به منظور سیاستگذاری، همچنین همپوشانی برخی وظایف نهادهای متولی و سیاستگذار و نبود هماهنگی در ساختار مدیریت کلان کشور در حوزه فضایی سبب بروز اختلاف سلیقه دستگاه‌های مرتبط و بروز واگرایی و عدم انسجام راهبردها و فعالیت‌های فضایی کشور شده است. از جمله مهمترین این موارد می‌توان به ناهماهنگی میان فعالیت‌های بخش‌های دفاعی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری اشاره کرد. از آنجایی که با استناد به سیاست‌های موجود در فصل ۶ سند جامع توسعه هوافضا مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی و ماده (۲) اساسنامه شورای عالی فضایی، مسئولیت سیاستگذاری و امور مرتبط برعهده شورای عالی فضایی است؛ اما با توجه به اهداف مشابه در مرکز ملی فضایی ایران، سازمان فضایی کشور از سیاست‌های این مرکز به‌عنوان نهاد بالاسری و سیاستگذار در حوزه‌های کلان فضایی تبعیت نمی‌کند که این امر به یک بلاتکلیفی قانونی در حوزه فضایی کشور منجر شده است. بر اساس این پیشنهاد می‌شود اقدامات زیر برای شفاف شدن وضعیت موجود کشور در حوزه فضایی و حل‌وفصل خلأهای قانونی انجام شود:

- ارائه گزارش کاملی از مصوبات شورای عالی فضایی و پیشرفت برنامه ده‌ساله اول نقشه راه فضایی کشور (مصوب ۱۳۸۵ هیئت دولت) با همکاری طرف‌های مرتبط در دولت‌های نهم، دهم و یازدهم
- تبیین جایگاه سازمان فضایی ایران و مرکز ملی فضایی در حوزه‌های سیاستگذاری و اجرا (با در نظر گرفتن ماده (۸) قانون اختیارات و وظایف وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در خصوص سازمان فضایی ایران)
- اصلاح اساسنامه‌های شورای عالی فضایی و سازمان فضایی ایران و تصویب اساسنامه مرکز ملی فضایی ایران توسط هیئت محترم وزیران در صورت نیاز و براساس تصمیمات اتخاذ شده در خصوص حدود اختیارات و تکالیف هریک از آنها در زمینه سیاستگذاری و اجرا
- تدوین و تصویب برنامه ده‌ساله دوم نقشه راه فضایی کشور توسط نهادهای متولی.